

MINISTERUL EDUCAȚIEI

1913 d

CABINET MINISTRU

SG: 624/13.02.2023

Nr. 15539/ 02.02.2023

Nr.1468... /N.S
Data . 06.02.2023

STIMATE DOMNULE SENATOR,

21.12.

Referitor la întrebarea dumneavoastră, formulată în ședința Senatului din data de 21.12.2022, având ca obiect „Provocarea ChatGPT pentru sistemul educațional românesc și metodele sale de evaluare”, vă comunicăm următoarele:

În contextul educațional actual, problematica evaluării capătă o importanță din ce în ce mai mare în activitatea factorilor de decizie, a specialiștilor și, mai ales, a practicienilor. Profesorul, dar și elevul sunt cei dintâi interesați în realizarea unei evaluări obiective, bazată pe criterii unitare, cunoscute și aplicate în practica școlară curentă.

Evaluarea cuprinde două părți importante, evaluarea curentă și examenele, între care există o legătură strânsă, de condiționare reciprocă. În mod normal, evaluarea curentă trebuie să sprijine examenele prin:

- modalitățile de evaluare (strategii, tehnici, instrumente) care sunt utilizate în practica școlară la clasă;
- pregătirea profesorilor în domeniul evaluării, în sensul abilitării acestora în aplicarea diferitelor instrumente și metode;
- familiarizarea elevilor cu tipuri de itemi, sarcini de lucru după modelul celor din probele de examen, evaluate conform unor bareme corect proiectate;
- utilizarea rezultatelor sale (parțial sau în totalitate) în cadrul examenelor.

Teoria și practica evaluării discriminează între metodele tradiționale de evaluare (probe orale, scrise și practice) și cele complementare (observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor, investigația, proiectul, portofoliul; autoevaluarea).

Probele orale reprezintă metoda de evaluare des utilizată la clasă, care își demonstrează valoarea mai ales în cazul disciplinelor care presupun probarea unor capacități și abilități dificil de surprins prin intermediul probelor scrise (de exemplu, capacitatea de comunicare verbală). Probele scrise sunt practicate, și uneori chiar preferate, datorită unora dintre avantajele lor imposibil de ignorat în condițiile în care se dorește eficientizarea procesului de instruire și creșterea gradului de obiectivitate în apreciere. Probele practice sunt utilizate în vederea evaluării capacității elevilor de a aplica anumite cunoștințe teoretice, precum și a gradului de stăpânire a priceperilor și deprinderilor de ordin practic. Într-adevăr, la momentul actual, evaluarea elevilor prin probe practice este mai puțin valorizată, chiar dacă activitățile practice oferă posibilitatea elevului de a-și dezvolta atât competențele generale (comunicare, analiză,

sinteză, evaluare), cât și pe cele specifice, aplicative, (manipularea datelor, instrumentelor de lucru, interpretarea rezultatelor).

La rândul loc, metodele complementare de evaluare, prin potențialul formativ pe care îl au, susțin individualizarea actului educațional prin sprijinul acordat elevului. Dintre acestea, investigația, proiectul și portofoliul sunt acele metode în care elevul produce/redactează texte susceptibile ca fiind rezultatul utilizării de către elevi a aplicației online ChatGPT. De exemplu, în investigație, competențele evaluate de identificare a procedeelelor de obținere a informațiilor și de elaborare a unui scurt raport despre rezultatele investigației. Dar, activitatea didactică desfășurată prin intermediul acestei practici evaluative, este organizată individual sau pe grupuri de lucru, iar aprecierea modului de realizare a investigației este, de obicei, de tip holistic, pentru toate etapele investigației, astfel încât aportul acestui tip de activitate asupra dezvoltării capacităților de ordin aplicativ ale elevilor este considerabil (mai ales în cazul rezolvării problemelor, dezvoltării capacități de argumentare, gândirii logice etc.). La fel și în cazul proiectului, o activitate de evaluare mai amplă decât investigația. Proiectul începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, se continuă pe parcursul câtorva zile sau săptămâni, timp în care elevul are permanente consultări cu profesorul și se încheie prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, dacă este cazul, a produsului realizat. Ca și investigația, proiectul are mai multe etape: colectarea datelor și realizarea produsului. Fiecare direcție conține elemente care conferă specificitate proiectului în funcție de disciplina pe care o vizează. Subliniem că, inclusiv prin prezentarea proiectului, în evaluare se evidențiază efortul exclusiv al fiecărui elev în realizarea proiectului. Utilizarea portofoliului ca metodă complementară de evaluare în practica școlară curentă presupune includerea rezultatelor relevante obținute prin celelalte metode și tehnici de evaluare, precum și sarcini specifice fiecărei discipline. În fapt, prin portofoliu se investighează majoritatea "produselor" elevilor, care, de obicei, rămân neinvestigate în actul evaluativ (inclusiv referatele), reprezentând în același timp un stimulent pentru desfășurarea întregii game de activități didactice. Prin complexitatea și bogăția informației pe care o furnizează, portofoliul care nu presupune doar producerea unui text care poate fi reprodus prin intermediul aplicației ChatGPT constituie astăzi o parte integrantă a unei evaluări sumative sau a unei examinări, tocmai pentru că această metodă sintetizează activitatea elevului de-a lungul timpului.

ChatGPT returnează deseori răspunsuri plauzibile, dar incorecte sau lipsite de sens. În stadiul actual, platforma ChatGPT nu are nuanțarea, abilitățile de gândire critică sau capacitatea de a formula răspunsuri în termeni de optim/optimizare. Baza sa actuală de cunoștințe s-a încheiat în 2021, făcând ca unele interogări și căutări să fie inutile.

Este important de remarcat că programele școlare pentru învățământul gimnazial, aprobate în anul 2017, au în segmentul de *Sugestii metodologice* ample recomandări privind modalitatea de evaluare prin metodele complementare de evaluare, în general, și prin *proiectul educațional* în special.

Creșterea eficienței activităților de predare-învățare-evaluare la disciplinele din învățământul preuniversitar presupune mutarea accentului pe calitatea procesului de predare-învățare-evaluare. Acest fapt presupune formarea competențelor specifice prevăzute explicit în programele școlare care direcționează activitatea de învățare desfășurată la clasă și care permite utilizarea cunoștințelor-cheie suficiente pentru

formarea/dezvoltarea acestor competențe. Presupune, de asemenea, responsabilizarea profesorului ca facilitator al activității de învățare, inclusiv de promotor al tehnicii muncii intelectuale în care elevul să fie parte activă în procesul didactic. În acest context, al aportului de plus valoare formării/exersării/dezvoltării competențelor, se urmărește:

- focalizarea profesorilor mai degrabă pe feedback-ul dat elevului/elevilor, pe sprijinire în învățare, pe aprecierea activităților realizate de elevi, evitând evaluarea sterilă de tip întrebări și răspunsuri, referat sau test scris;
- utilizarea manualelor școlare în format digital, postate pe site-ul www.manuale.edu.ro, care propun activități de învățare corelate competențelor specifice din programa școlară și care sunt accesibile online tuturor elevilor;
- utilizarea, pe scară tot mai largă, a metodei flipped classroom care conduce la creșterea autonomiei în învățare. Elevii pot utiliza conținutul de învățare pe care îl găsesc în diverse formate (text, video, audio, grafice etc.) pentru a învăța în diverse moduri, prin utilizarea de metode didactice și tehnologii diferite, elevul putând să își stabilească de multe ori (oricând) obiective și un timp și ritm de învățare propriu. Validarea activității elevului se realizează astfel prin monitorizarea activității elevilor, a atitudinii pro-învățare și a interesului manifestat față de disciplină (solicitări adresate profesorului, întrebări, intervenții, postarea de fișe de lectură/scheme/rezolvarea temelor);
- utilizarea pe scară mai largă a metodelor complementare de evaluare (inclusiv observarea sistematică a comportamentului și activității elevului în mediul online, cuantificată prin intermediul fișelor de evaluare, a scalei de clasificare și/sau a listei de control/verificare);
- realizarea unui portofoliu care cuprinde sarcinile de lucru realizate independent de către elev, elaborarea unor referate pe grupe de elevi pe teme negociate între profesor și elevi, cu pași clari, monitorizați, în derularea etapelor de lucru;
- utilizarea, în situația evaluării tradiționale, prin probe scrise, a unor instrumente adecvate pentru crearea testelor, incluse, de obicei, în platformele de învățare specializate care cuprind teste complete predefinite sau itemi pe baza cărora se pot construi astfel de teste.

Toate aceste elemente sunt cuprinse în recomandările pe care Ministerul Educației le face anual, începând cu anul școlar 2020-2021, prin publicarea, pentru fiecare disciplină de studiu din învățământul preuniversitar, de repere metodologice pentru aplicarea curriculumului.

De asemenea, prin formările inițiate de Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (*Programul Național de Dezvoltare a Competențelor de Evaluare ale Cadrelor Didactice*, Programul de formare pentru includerea cadrelor didactice în *Corpul de profesori evaluatori pentru examenele și concursurile naționale*) tehnicile de evaluare sunt analizate, explicate și exersate, decelând inclusiv riscurile de plagiat, preluare neautorizată de text sau furt intelectual.

În același timp, însă, avantajele inteligenței artificiale, produsele bazate pe machine learning trebuie să genereze învățare, în anumite condiții. Resursele educaționale deschise și celelate resurse didactice utilizabile, adaptabile la nevoile specifice ale procesului de învățare, care pot fi distribuite gratuit, constituie, în orice demers educațional, acel input care poate eficientiza:

- rezultatele imediate, la finalul activităților derulate, cuantificabile în momentul de bilanț de exemplu: capacitatea de înțelegere, de reflectare critică, interogații, analiză, punere sub semnul întrebării, dezbateri, elaborare de judecăți de valoare, practic construirea unui punct de vedere argumentat, examinarea opiniilor, explicațiilor și argumentelor formulate de alte persoane;
- produsele învățării, de exemplu: activitățile care urmăresc să stimuleze implicarea directă a elevilor; acestea sunt rezultate intermediare, pe termen mediu care nu au vizibilitate la finalul activității, ci pe parcurs, când are loc implicarea elevilor, proactivitatea, intenția de schimbare a ceva, luarea de poziție, în acest context, impactul este un rezultat pe termen lung, care se propagă în timp.

Subliniem că prin deschiderea resurselor educaționale, adică prin oferirea accesului liber și gratuit, acestea facilitează:

- deținerea controlului asupra creației profesorilor (punerea la dispoziția comunității profesionale a resurselor educaționale se face cu respectarea drepturilor de autor);
- reutilizarea creațiilor altor profesori (de asemenea, cu respectarea drepturilor de proprietate intelectuală), adică redistribuirea, prin reintroducerea în circuit a resurselor educaționale, cu valoare adăugată;
- revizuirea resurselor existente prin adaptare, ajustare, modificare, traducere, acolo unde este permis;
- combinarea mai multor resurse educaționale.

Din perspectiva profesorului, resursele educaționale susțin, prin integrare și utilizare în activitatea didactică, aplicarea la clasă a programei școlare. Din perspectiva elevului, aceste resurse sprijină realizarea unei învățări atractive, susțin motivația pentru învățare, dar contribuie și la optimizarea învățării, la apropierea de sensul învățării, respectiv de învățarea cu sens, fiind o premisă a învățării continue.

Corectitudinea evaluării elevilor din învățământul preuniversitar constituie o preocupare constantă a tuturor actorilor educaționali. Studiile și cercetările recente evidențiază faptul că schimbările majore, de profunzime și de durată în direcția optimizării competențelor elevilor trebuie să vizeze nivelul sistemic și să abordeze concertat atât curriculumul, managementul diferitelor componente educaționale, cât și formarea și dezvoltarea competențelor cadrelor didactice.

Pentru a aborda comprehensiv aceste aspecte a fost aprobat și se află în derulare proiectul *Standardizare și evaluare unitară pentru sistemul de educație preuniversitar - STANDEV*, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, implementat de Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație. Scopul proiectului îl constituie, „*Creșterea calității serviciilor educaționale în sistemul de învățământ preuniversitar prin elaborarea, implementarea, monitorizarea, evaluarea și revizuirea unui sistem național coerent și fiabil de standarde curriculare de învățare și de standarde de evaluare, construit pe baza de soluții digitale/de tip TIC, până în 2023.*” Astfel, prin proiect se vor realiza:

- asigurarea unei evaluări unitare în sistemul de învățământ preuniversitar la nivel național, prin crearea unui sistem național coerent și fiabil de standarde curriculare de învățare și de standarde de evaluare, în vederea promovării unor servicii educaționale de calitate, orientate pe nevoile elevilor, în contextul unei școli incluzive;

- creșterea numărului de oferte educaționale orientate pe formarea de competențe și pe utilizarea de soluții digitale/de tip TIC în procesul de predare-învățare-evaluare prin intermediul standardizării și evaluării unitare în sistemul de educație preuniversitar, al evaluării externe digitale pentru evaluările curente și sumative și pentru examenele și concursurile naționale din învățământul preuniversitar, în contextul procesului global de digitalizare a sistemelor de educație.

Scopul urmărit prin elaborarea standardelor curriculare de învățare și a standardelor de evaluare unitară pentru sistemul de educație preuniversitar, inclusiv evaluarea externă digitală, vizează:

- creșterea calității în educație;
- asigurarea aceluiași nivel de educație de bază pentru toți;
- comparabilitatea nivelurilor de performanță ale școlilor din diferite medii educaționale ale țării;
- comparabilitatea cu rezultatele evaluărilor internaționale de tipul PISA, PIRLS, TIMSS etc.

Pentru atingerea scopului general, proiectul STANDEV operaționalizează la nivel sistemic, între altele, îmbunătățirea competențelor de evaluare ale personalului didactic cu atribuții în monitorizarea și implementarea evaluării unitare de la nivelul inspectoratelor școlare și caselor corpului didactic, prin formarea continuă și perfecționarea profesională, în scopul dezvoltării profesionale și al evoluției în carieră a 4600 dintre aceștia, cadre didactice care vor deveni vectori de implementare a evaluării unitare. Această abordare sistemică (în intenția Ministerului Educației este extinderea către învățământul liceal a elaborării de standarde de învățare și de evaluare) este cea care creează premisele creșterii reale a calității serviciilor educaționale în sistemul de învățământ, cea mai directă cale de creștere a nivelului competențelor elevilor, ale absolvenților, precum și ale cadrelor didactice, actorii esențiali ai învățământului românesc.

Mulțumindu-vă pentru colaborare, vă asigur, stimate domnule senator, de toată considerația mea.

LIGIA DECA

MINISTRU

DOMNULUI SENATOR ADRIAN HATOS